

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ**

Мацюра Світлана Іванівна

УДК 336.14

**БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Академії фінансового управління Міністерства фінансів України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Бондарук Таїсія Григорівна,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
заступник завідувача кафедри фінансів.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Пасічник Юрій Васильович,
Черкаський державний технологічний університет,
декан фінансово-економічного факультету,
завідувач кафедри фінансів;

кандидат економічних наук
Дроздовська Ольга Степанівна,
Рахункова палата України,
головний спеціаліст Департаменту з питань
промисловості, виробничої інфраструктури та
державної власності.

Захист відбудеться 26 червня 2012 р. о 14³⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.853.01 Академії фінансового управління Міністерства фінансів України за адресою: 04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38-44.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Академії фінансового управління Міністерства фінансів України за адресою: 04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38-44.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук

С. С. Гасанов.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах зростає роль органів місцевого самоврядування у проведенні бюджетної політики, вирішенні соціальних проблем, що потребує відповідного фінансового забезпечення. В основних напрямках бюджетної політики України на 2012 рік відзначається, що її реалізація здійснюватиметься шляхом бюджетної децентралізації, насамперед передачі місцевим бюджетам видатків державного бюджету за окремими бюджетними програмами, у сфері освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, дорожнього господарства, заходи з реалізації яких мають забезпечувати органи місцевого самоврядування. Проте на сьогодні власні доходи місцевих бюджетів є недостатніми, має місце їх дотаційна залежність від державного бюджету. Вимагають вирішення проблеми чіткого визначення функцій і відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері надання суспільних благ та послуг, зміцнення власної доходної бази місцевого самоврядування і основ самостійності місцевих бюджетів, встановлення прозорих процедур надання бюджетних трансфертів.

Проблеми, що стосуються бюджетної політики та місцевих бюджетів, докладно висвітлюються у науковій літературі. Серед вагомих досліджень цих проблем можна назвати праці таких зарубіжних вчених, як Ш. Бланкарт, Р. Боклет, Р. Бірд, М. Вебер, Р. Масгрейв, П. Мюллер, М. Олсон, П. Самуельсон, Х. Ціммерман та ін.

Проблематика розвитку місцевого самоврядування та бюджетної політики займає важливе місце у дослідженнях українських науковців: М. Азарова, С. Буковинського, Т. Бондарук, З. Варналія, О. Василика, Т. Вахненко, О. Дроздовської, Т. Єфименко, О. Кириленко, В. Кравченка, С. Лондаря, І. Луніної, В. Мельника, В. Опаріна, К. Павлюк, Ю. Пасічника, Д. Полозенка, Г. П'ятаченка, А. Соколовської, Л. Шаблистої та ін.

Разом з тим в економічній літературі недостатньо досліджено можливості реалізації бюджетної політики органів місцевого самоврядування відповідно до нових умов розвитку вітчизняної бюджетної системи, визначених Бюджетним кодексом України. Вдосконалення потребують правові, організаційні та функціональні аспекти реалізації бюджетної політики органів місцевого самоврядування. При цьому особливого значення набуває міжнародний досвід організації результативної діяльності органів місцевої влади в реалізації бюджетної політики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ДННУ “Академія фінансового управління” Міністерства фінансів України за темою: “Теоретичні основи формування бюджетної політики в системі регулювання соціально-економічного розвитку країни” (номер державної реєстрації 0109U001968), *особистий внесок* – досліджено теоретико-методичні засади

удосконалення бюджетної політики в системі стратегії соціально-економічного розвитку країни. Ці результати є також складовою науково-дослідної теми Національної академії статистики, обліку та аудиту “Фінансова система в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України” (номер державної реєстрації 0111U001539), *особистий внесок* – досліджено фактори впливу на процес формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування.

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад формування та реалізації бюджетної політики органів місцевого самоврядування, а також розроблення пропозицій щодо її вдосконалення.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких **завдань**:

охарактеризувати особливості та економічну природу бюджетної політики органів місцевого самоврядування;

систематизувати принципи бюджетної політики органів місцевого самоврядування;

виявити критерії, що впливають на формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування;

розкрити особливості політики формування доходів місцевих бюджетів;

виявити залежність забезпечення фінансування місцевих суспільних благ і послуг від політики формування доходів місцевих бюджетів та ефективності бюджетних видатків на місцевому рівні.

Об’єктом дослідження є бюджетна політика органів місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є економічні відносини щодо формування та реалізації бюджетної політики органів місцевого самоврядування України.

Методи дослідження. У дисертації застосовано сукупність загальнонаукових методів пізнання. Теоретичні та методологічні засади дослідження складає критичний аналіз фундаментальних праць з проблем бюджету та місцевого самоврядування. Поставлені у ході дослідження завдання розв’язувалися на основі використання положень системного підходу із застосуванням загальнонаукових методів аналізу й синтезу. Метод наукової абстракції використовувався при дослідженні сутності та економічної природи бюджетної політики органів місцевого самоврядування. З використанням методу ретроспективного аналізу було визначено особливості трансфертної політики у контексті завдань бюджетної політики органів місцевого самоврядування. У ході дослідження застосовано економіко-статистичний метод для встановлення характерних особливостей політики формування доходів місцевих бюджетів. Поєднання методів

аналізу і синтезу використано для визначення пріоритетних напрямів бюджетної політики органів місцевого самоврядування.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти з питань фінансів, бюджету та оподаткування; звітні дані Міністерства фінансів України і Державної казначейської служби України; статистичні матеріали Державної служби статистики України. Під час дослідження вивчалися праці провідних зарубіжних і вітчизняних вчених й практиків з широкого спектру економічних і фінансових проблем.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення, що містять елементи наукової новизни полягають у наступному:

вперше:

запропоновано нові підходи до диверсифікації бюджетної політики на місцевому рівні залежно від суб'єктів її проведення: на мікрорегіональну бюджетну політику органів місцевого самоврядування, яка повинна здійснюватися для узгодженого розвитку на конкретній території з урахуванням місцевих умов; на внутрішньорегіональну бюджетну політику обласних, районних рад та місцевих державних адміністрацій, що спрямована на розвиток конкретного регіону; на державну бюджетну регіональну політику, яка забезпечує дієвість бюджетної політики на місцях, що надасть можливість узгоджувати інтереси суб'єктів державного, регіонального та місцевого рівнів в проведенні бюджетної політики;

удосконалено:

підходи до визначення змісту принципів бюджетної політики органів місцевого самоврядування (об'єктивності, наступності, раціональності, взаємоузгодженості, безпеки, обов'язковості, гласності), яких слід дотримуватися при формуванні раціональної бюджетної політики органів місцевого самоврядування, що дасть можливість створити відповідні умови для підвищення її результативності;

засади формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування, сутність яких полягає в забезпеченні узгодження інтересів тих економічних суб'єктів, які користуються певними суспільними благами і послугами, тих, котрі несуть тягар витрат щодо їх фінансування, сплачуючи податки, і тих, які в особі органів місцевого самоврядування приймають самостійні рішення про їх надання, що дозволить розробляти й реалізовувати бюджетну політику органів місцевого самоврядування з урахуванням інтересів населення території;

підходи до формування доходів місцевих бюджетів за рахунок зміни порядку зарахування податку на доходи фізичних осіб до бюджетів сіл, селищ і міст районного значення, що сприятиме збільшенню доходної бази бюджетів місцевого самоврядування, послабленню фінансової залежності органів місцевого самоврядування і позитивним змінам у реалізації їх бюджетної політики;

дістало подальшого розвитку:

визначення поняття “бюджетна політика органів місцевого самоврядування” як сукупності фінансово-економічних відносин, які – на відміну від поширених підходів, що обмежувалися його декларуванням як інструменту або системи цілей і завдань органів влади, – проявляються у системно організованій діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до їх функціональної ролі у суспільстві, спрямованої на фінансове забезпечення потреб населення у суспільних благах і послугах на користь розвитку всього суспільства;

визначення критеріїв впливу на бюджетну політику органів місцевого самоврядування (зокрема, нормативно-методичного забезпечення, термінів реалізації, функціональності, пріоритетності, інституційного забезпечення), що надасть змогу забезпечити створення необхідних передумов для підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів;

система факторів впливу на процес формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування шляхом їх поділу на екзогенні (політичні, економічні, фінансові, організаційні, правові) та ендогенні (політичні, економічні, фінансові, природно-географічні, соціально-демографічні, організаційні, правові, кадрові, інформаційні), що відображає повноваження й можливості органів управління бюджетними ресурсами кожного рівня впливати на формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування і дозволить встановлювати її пріоритети та конкретні напрями.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково обґрунтованих положень і висновків з метою вдосконалення бюджетної політики органів місцевого самоврядування.

Наведені у дисертації пропозиції та рекомендації щодо напрямів удосконалення бюджетної політики органів місцевого самоврядування використовуються у роботі Міністерства фінансів України зокрема, висновки щодо вдосконалення бюджетної політики органів місцевого самоврядування шляхом створення об'єктивної системи фінансової підтримки місцевих бюджетів на основі порівняння їх нормативних бюджетних потреб і податкового потенціалу, а також удосконалення структури доходів місцевих бюджетів у напрямі збільшення частки їх власних доходних джерел використані у поточній діяльності Департаменту доходів (довідка від 01.06.2008 р. № 12000-127/438). У діяльності Тальнівської районної ради Черкаської області використовуються результати досліджень дисертанта щодо підвищення заінтересованості місцевих органів влади у нарощуванні власних доходів, скороченні залежності від фінансової допомоги з вищестоящих бюджетів, забезпеченні збалансованості бюджетів, зростанні результативності бюджетної політики (довідка від 18.03.2010 р. № 6/04); у діяльності Криворізької районної ради Дніпропетровської області використовуються пропозиції щодо проведення бюджетної політики

стосовно формування доходної частини місцевих бюджетів та зменшення фінансової залежності органів місцевого самоврядування (довідка від 30.12.2010 р. № 12/19-465).

Результати дисертаційного дослідження було використано у навчальному процесі при викладанні та підготовці методичного забезпечення дисциплін: “Фінанси”, “Національна економіка”, “Бюджетна система”, “Місцеві фінанси” для студентів економічних спеціальностей у Криворізькому економічному інституті Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана (довідка від 12.04.2011 р. № 236).

Особистий вклад. Дисертація є самостійною, одноосібно виконаною науковою роботою. З праць, опублікованих у співавторстві, в ній використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистих досліджень автора.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретико-методологічні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднено автором на дванадцяти міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-теоретичних, науково-практичних конференціях. Це зокрема, “Наука і освіта” (2004 р., м. Дніпропетровськ), “Україна в європейському економічному просторі: реалії та перспективи” (2006 р., м. Дніпропетровськ), “Нові обрії економічної науки” (2007 р., м. Львів), “Проблеми державного управління та місцевого самоврядування в умовах сучасного політичного вибору України” (2007 р., м. Запоріжжя), “Теорія і практика сучасної економіки” (2007 р., м. Черкаси), “Напрями розвитку фінансової системи України в сучасних умовах” (2007 р., м. Київ), “Економічна політика України в умовах євроінтеграції” (2008 р., м. Кривий Ріг), “Актуальні проблеми і прогресивні напрями управління економічним розвитком вітчизняних підприємств” (2009 р., м. Кривий Ріг), “Особенности развития регионов Украины в новых экономических условиях” (2010 р., м. Сімферополь), “Фінансово-бюджетна складова в умовах трансформації економіки” (2010 р., м. Київ), “Особенности развития регионов Украины в новых экономических условиях” (2011 р., м. Сімферополь), “Актуальні проблеми і прогресивні напрями управління економічним розвитком вітчизняних підприємств” (2011 р., м. Кривий Ріг).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 20 наукових працях (загальним обсягом 5,2 друк. арк.), у тому числі у 8 статтях у наукових фахових виданнях (загальним обсягом 3,2 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (із 202 найменувань на 20 сторінках) і 5 додатків (на 57 сторінках), містить 25 рисунків і 18 таблиць. Загальний обсяг роботи – 277 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено його мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – *“Теоретико-методологічні засади бюджетної політики органів місцевого самоврядування”* – розглянуто генезис підходів до визначення сутності та економічної природи бюджетної політики органів місцевого самоврядування, досліджено принципи, що впливають на її формування і функціональні аспекти.

Обґрунтовано розуміння бюджетної політики органів місцевого самоврядування як їх фінансової діяльності у сфері бюджетних відносин, які виражаються у забезпеченні бюджетними ресурсами потреб жителів територіальних громад в суспільних благах і послугах. Бюджетна політика органів місцевого самоврядування може конкретизуватись як відносини держави та органів місцевого самоврядування щодо управління рухом фінансових потоків і бюджетних ресурсів з метою вирішення завдань забезпечення населення відповідними суспільно необхідними на даному етапі благами і послугами.

Доведено, що існує відмінність між бюджетною політикою органів місцевого самоврядування, яка розробляється і проводиться ними самими (політика, що має здійснюватися для узгодженого розвитку на конкретній території з урахуванням місцевих умов), і державною бюджетною політикою щодо органів місцевого самоврядування, яка визначає дієвість бюджетної політики на місцях. Обґрунтовано, що перевага проведення регіональної бюджетної політики належить в основному державним органам влади і управління, а внутрішньорегіональна бюджетна політика є завданням обласних, районних рад та місцевих державних адміністрацій. Внутрішньорегіональна бюджетна політика спрямована на бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку конкретних регіонів, які мають свої особливості. Адміністративні регіони нерідко об'єднують неоднорідні за природою і характером території, що мають значну територіальну диференціацію соціально-економічних проблем. Саме для таких територій і необхідна виважена внутрішньорегіональна бюджетна політика.

Обґрунтовано, що мікрорегіональна бюджетна політика – це бюджетна політика на рівні місцевого самоврядування. Використовуючи мікрорегіональну бюджетну політику, органи місцевого самоврядування забезпечують бюджетними ресурсами надання суспільних благ і послуг для задоволення соціальних потреб населення і забезпечення гідного рівня його життя – охорони здоров'я, освіти, житлового будівництва, будівництва та експлуатації доріг, підтримання громадського порядку, впорядкування

території, соціального забезпечення. Основою мікрорегіональної бюджетної політики є інститут місцевого самоврядування.

Розкрито специфіку формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування, обґрунтовано, що органи місцевого самоврядування не мають повної незалежності в проведенні бюджетної політики, оскільки процес її формування зазнає впливу великої сукупності факторів, насамперед через особливості побудови системи міжбюджетних відносин, а також через специфіку цього процесу на кожному рівні влади. Фактори, що впливають на формування бюджетної політики на рівні адміністративно-територіальних одиниць, поділено у відношенні до них на екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні), що відображає повноваження й можливості органів управління бюджетами кожного рівня впливати на формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування і дозволяє встановлювати її пріоритети та конкретні напрями, розробляти завдання з удосконалення процесу формування бюджетної політики на кожному конкретному рівні. Екзогенні фактори пов'язані з державним рівнем, оскільки заходи щодо реалізації місцевої бюджетної політики безпосередньо залежать від тактичних і стратегічних напрямів бюджетної політики вищих органів влади. За функціональною сферою виникнення цих факторів запропоновано їх поділ на такі основні групи – політичні, економічні, фінансові, організаційні, правові. Ендогенні фактори пов'язані з місцевим рівнем і заходи щодо реалізації бюджетної політики залежать від бюджетних рішень органів місцевого самоврядування. Запропоновано групування ендогенних факторів на рівні адміністративно-територіальних одиниць, що включає: природно-географічні, соціально-демографічні, кадрові та інформаційні, а також політичні, економічні, фінансові, організаційні і правові. З'ясовано, що особливістю групування цих факторів є те, що проводити їх оцінку, а також розробляти заходи щодо послаблення можливих негативних наслідків впливу ендогенних факторів можливо безпосередньо на рівні адміністративно-територіальної одиниці.

При розгляді функціональних аспектів бюджетної політики органів місцевого самоврядування встановлено, що їх зміст, спрямованість та ефективність визначаються об'єктивною основою її формування і реалізації, яка, у свою чергу визначається економічними та фінансовими відносинами, що розкривають функціональність бюджетної політики цих органів. Виділено такі функції бюджетів, які взаємозв'язані та доповнюють одна одну: перерозподільну, відтворювальну, регулюючу, стимулюючу, планову, контрольну, фіскальну і соціальну. Обґрунтовано, що функції бюджетів мають особливості залежно від рівня бюджетної системи.

Доведено, що особливості бюджетної політики органів місцевого самоврядування проявляються у різних критеріях: нормативно-методичного забезпечення, термінів реалізації, функціональності, пріоритетності, інституційного забезпечення. Критерієм нормативно-методичного

забезпечення бюджетної політики виступають бюджетне право і бюджетний механізм. Критерій термінів реалізації бюджетної політики полягає в послідовності та узгодженості етапів її розробки: визначення концептуальних основ розвитку бюджету; формулювання цілей і завдань бюджетної політики. Крім того цей критерій полягає у виділенні бюджетної стратегії, орієнтованої на тривалий період розвитку і вирішення масштабних завдань у межах економічної стратегії окремої території та держави, а також бюджетної тактики, спрямованої на проведення заходів у конкретному фінансовому періоді та пов'язаної із зміною форм і методів організації бюджетних відносин відповідно до поточних потреб. Критерій функціональності бюджетної політики включає: визначення джерел формування доходів, пріоритетних витрат місцевого бюджету, забезпечення збалансованості бюджету, управління борговими зобов'язаннями, міжбюджетних відносин. Залежно від критерію пріоритетності на місцевому рівні виділяють доходну, витратну, контрольно-регулюючу та комбіновану політику. Критерій інституційного забезпечення відображає повноваження владних структур, які розробляють і реалізують бюджетну політику.

У результаті розгляду принципів основ побудови бюджетної політики органів місцевого самоврядування, обґрунтовано ряд принципів. Принцип об'єктивності означає відображення у напрямках, цілях і завданнях бюджетної політики об'єктивних процесів, які відбуваються в економіці, фінансах і суспільстві. Принцип наступності передбачає формування бюджетної політики на майбутній фінансовий рік з урахуванням завдань і досягнень попереднього періоду, а також конкретних шляхів їх реалізації у кожному фінансовому періоді. Принцип раціональності полягає в якнайкращому виборі з багатьох альтернатив при визначенні цілей, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин, а також між альтернативними напрямками бюджетних витрат і альтернативними джерелами фінансування. Принцип взаємоузгодженості виражає органічну єдність бюджетної політики органів місцевого самоврядування за цілями, завданнями і пріоритетами бюджетної політики держави та іншими її напрямками: фінансовою, економічною та соціальною. Згідно з принципом обов'язковості, бюджетна політика може вважатися дієвою, якщо вона є обов'язковою для виконання. Принцип гласності означає прозорість і підконтрольність бюджетних відносин на всіх стадіях бюджетного процесу. Принцип безпеки бюджетної політики має на увазі, що при її реалізації економічним та іншим інтересам громадян, суспільства і держави не буде завдано шкоди, а також враховує допустиму величину комунального боргу, достатність доходного потенціалу, бюджетну забезпеченість громадян на рівні соціальних стандартів.

У другому розділі – **“Фінансове забезпечення місцевого самоврядування та дієвість бюджетної політики”** – досліджено особливості політики формування доходів і здійснення видатків місцевих бюджетів, а також трансфертної політики.

Обґрунтовано, що рівень децентралізації може характеризуватися відношенням доходів місцевих бюджетів до валового внутрішнього продукту (табл. 1). Аналіз доходів місцевих бюджетів України показує, що їх рівень зріс з 14,9% ВВП у 1996 р. до 15,7% у 1997 р., але в наступні роки частка цих доходів у ВВП знизилась до 11,0% у 2000 р. З 2005 по 2007 р. спостерігаються не тільки стала динаміка номінальних показників доходів місцевих бюджетів України, але й найвищі після 2001 р. темпи їх щорічного зростання, які, проте, значно знижуються у 2008–2010 рр.

Таблиця 1

Доходи місцевих бюджетів України, їх відношення до ВВП та динаміка у 1996–2010 рр.

Роки	Валовий внутрішній продукт (у фактично діючих цінах)	Доходи місцевих бюджетів			у т. ч. трансферти з державного бюджету		
		млн. грн.	у % до ВВП	у % до попереднього року	млн. грн.	у % до ВВП	у % до попереднього року
1996	81519	12138,6	14,9		1186,2	1,4	
1997	93365	14615,0	15,7	120,4	2476,8	2,6	208,8
1998	102593	15413,6	15,0	105,5	2202,8	2,1	88,9
1999	130442	16094,8	12,3	104,4	2942,4	2,3	133,6
2000	170070	18689,8	11,0	116,1	4378,0	2,6	148,8
2001	204190	24972,7	12,2	133,6	7237,1	3,5	165,3
2002	225810	28247,4	12,5	113,1	8818,1	3,9	121,8
2003	267344	34306,5	12,8	121,5	11729,1	4,4	133,0
2004	345113	39593,1	11,5	115,4	16819,4	4,9	143,4
2005	441452	53677,3	12,2	135,6	23361,1	5,3	138,9
2006	544153	75895,2	13,9	141,4	34150,3	6,2	146,2
2007	720731	107050,5	14,9	141,1	48701,5	6,8	142,6
2008	948056	137455,3	14,5	128,4	63583,2	6,7	130,6
2009	914720	134 552,4	14,7	97,9	63523,7	6,9	99,9
2010	1094607	159 397,1	14,6	118,5	78 881,3	7,2	124,2

Джерело: складено та розраховано за даними Державної служби статистики України та Державної казначейської служби України.

Визначено, що для забезпечення реальної самостійності органів місцевого самоврядування у вирішенні покладених на них завдань ці органи повинні мати надійні та гнучкі джерела власних доходів. Саме таким надійним джерелом є податок на доходи фізичних осіб. З метою підвищення

заінтересованості органів місцевого самоврядування у створенні сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності та розвитку місцевої інфраструктури, запропоновано змінити систему розподілу податку на доходи фізичних осіб між місцевими бюджетами шляхом його зарахування до бюджетів сіл, селищ і міст районного значення в обсягу 50%.

Обґрунтовано, що органи місцевого самоврядування фактично позбавлені повноважень, які б дозволяли їм приводити видатки місцевих бюджетів у відповідність з можливостями їх фінансування, що має негативні економічні наслідки для вирішення завдань розвитку територій і розширення їх податкової бази.

Доведено, що розвиткові економіки територій сприятиме забезпечення залежності можливостей збільшення витрат місцевих бюджетів від збільшення їх власних доходів. Інакше кажучи, просторова доступність благ і послуг та територія проживання тих осіб, які фінансують їх надання, повинні максимально збігатися. З точки зору створення реальних основ для вирішення соціальних завдань у середньо- та довгостроковій перспективі, необхідно забезпечити не максимальне розширення повноважень (отже і обов'язків) територіальних громад і безумовне збільшення їх власних доходів, а відповідність цих повноважень можливостям територіальних громад акумулювати доходи для фінансування відповідних видатків.

У результаті проведеного аналізу даних за 2002-2010 рр. про рівні видатків з місцевих бюджетів України на одну особу встановлено, що ефективного фінансового вирівнювання здійснено не було. Головними причинами регіональної диференціації видатків на одну особу з місцевих бюджетів України є відмінності в обсягах валової доданої вартості регіонів, невизначеність цілей, завдань і пріоритетів фінансового вирівнювання, відсутність у органів місцевого самоврядування заінтересованості у додатковій мобілізації доходів до місцевих бюджетів.

Обґрунтовано, що за існуючих умов формування місцевих бюджетів, населення та суб'єкти підприємницької діяльності адміністративно-територіальних одиниць не мають стимулів до сплати податків, оскільки відсутній зв'язок між тими податками, які вони сплачують до місцевого бюджету, та тими благами і послугами, які вони отримують за рахунок місцевого бюджету. Органи місцевого самоврядування втрачають стимули до проведення заходів, спрямованих на соціально-економічний розвиток територій та розширення їх податкової бази, адже основні податкові доходи місцевих бюджетів віднесено до таких, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, а тому їх зростання найчастіше спричиняє або зменшення трансфертів, які місцеві бюджети одержують з державного бюджету, або збільшення коштів, які вони перераховують до нього. Встановлено, що основною причиною суперечностей в міжбюджетних відносинах є значна залежність бюджетів нижчих рівнів від бюджетів вищих рівнів. Дані останніх років (рис. 1) демонструють щорічне збільшення номінальних обсягів трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам.

З'ясовано, що збільшення кількості дотаційних місцевих бюджетів перетворює бюджетні трансферти із способу надання фінансової допомоги на важіль для здійснення перерозподільних процесів. Причиною такого становища є недосконалість системи розподілу доходів між рівнями бюджетної системи. Невідповідність видатків обсягу надходжень свідчить про економічну неефективність і соціальну несправедливість чинної моделі міжбюджетних трансфертів, а також про неефективний перерозподіл податкових та інших надходжень.

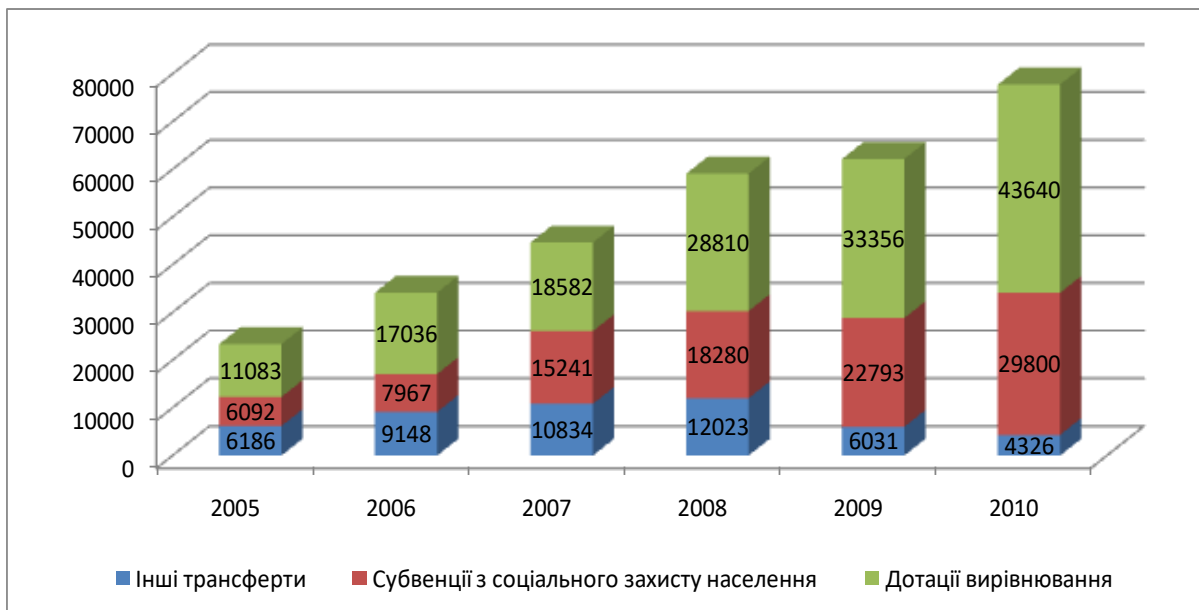

Рис. 1. Динаміка трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, млн. грн.

Обґрунтовано, що вирівнювання фінансової забезпеченості територій повинне увійти до числа пріоритетів бюджетної політики. Реальні міжбюджетні відносини допускають більший вплив територій на формування загальнодержавної економічної політики, забезпечення відповідності між соціально-економічною діяльністю держави і органів місцевого самоврядування та їх ресурсними можливостями, підтримання адекватності економічного потенціалу держави і фінансової забезпеченості окремих територій.

У третьому розділі – **“Удосконалення бюджетної політики органів місцевого самоврядування”** – розглянуто зарубіжний досвід реалізації бюджетної політики органів місцевого самоврядування; досліджено політику цих органів щодо забезпечення ефективного фінансування надання місцевих суспільних благ і послуг; систематизовано пріоритетні напрями вдосконалення бюджетної політики органів місцевого самоврядування.

У результаті проведеного аналізу світового досвіду формування доходів місцевих бюджетів встановлено, що за рівнем податкових доходів місцевих

бюджетів відносно ВВП Україна займає перші позиції серед постсоціалістичних країн Європи. У нашій країні рівень податкових доходів місцевих бюджетів відносно ВВП становить близько 15% і перевищує середній показник унітарних розвинутих країн Європи.

Обґрунтовано, що надання органам місцевого самоврядування фінансової самостійності означає, насамперед, створення ефективного механізму формування реальної фінансової бази територій, який включатиме такі елементи: визначення додаткових доходних джерел, у першу чергу через розширення доходної бази бюджетів з ефективним використанням усіх можливостей оподаткування для розвитку економіки адміністративно-територіальних одиниць; формування у органів місцевого самоврядування мінімальної ресурсної бази, до якої включатимуться надходження від місцевих податків і зборів.

Доведено, що існує взаємозв'язок між формуванням доходів місцевих бюджетів і забезпеченням ефективного функціонування багаторівневих бюджетних систем (а отже – здійснення ефективних бюджетних видатків на основі встановлення принципів і джерел фінансування надання суспільних благ і послуг). Головне призначення таких систем полягає, насамперед, у створенні умов для ефективного надання суспільних благ і послуг. При формуванні доходів місцевих бюджетів за рахунок податків, які сплачуються жителями територіальної громади, керуючись співвідношенням витрат на надання місцевих суспільних благ і послуг, також вигод, отримуваних ними від цих благ і послуг, податкове навантаження не виходить за межі такої громади.

Згідно із загальним принципом еквівалентності як необхідної умови ефективного функціонування бюджетних систем, обґрунтовано обов'язкові вимоги до податків, які доцільно надавати у розпорядження органів місцевого самоврядування: одержуваної вигоди (стягнення податків має відповідати вигоді, отримуваний жителями і суб'єктами господарювання певних територій від місцевих суспільних благ і послуг, наданих за рахунок відповідних місцевих бюджетів); широкого розподілу податкового навантаження (такі податки повинні створювати відчутне навантаження по можливості на всіх жителів і на всі підприємства конкретної адміністративно-територіальної одиниці); територіальної відповідності (об'єкт оподаткування має відповідати певній території та відрізнятися низькою мобільністю); зростання податкових надходжень із зростанням розміру територіальної громади (в розрахунку на одного жителя надходження від податків мають зростати із збільшенням розміру територіальної громади, створюючи таким чином умови для фінансування зростаючих потреб великих громад у місцевих суспільних благах і послугах у розрахунку на одну особу). Основним критерієм результативності бюджетної політики є максимум суспільних благ і послуг при оптимальних параметрах податкового навантаження.

Обґрунтовано доцільність використання умов, за якими жителі кожної території, оскільки вони є членами групи споживачів місцевих суспільних благ і послуг, повинні відповідно до отримуваної вигоди оплатити їх надання органами влади цієї території. З огляду на це, у розпорядження центральних органів влади можуть надаватися податки з доходів з широкою базою оподаткування, адже всі жителі (незалежно від території їх проживання) отримують вигоду від національних суспільних благ і послуг, а тому зобов'язані фінансувати відповідні витрати. Суспільні блага та послуги, що надаються кожною адміністративно-територіальною одиницею на місцевому рівні, теж мають оплачуватися залежно від тієї вигоди, яку отримують їх споживачі, але лише тією мірою, в якій вони користуються цими суспільними благами і послугами. Проте тісні взаємозв'язки між територіальними громадами ускладнюють дотримання таких вимог. Отже, відповідність між податковим навантаженням та отриманими при цьому вигодами на рівні окремих територіальних громад означає, що відмінності у розмірах оподаткування у межах різних територіальних громад спричинятимуть відповідні відмінності в обсягах місцевих суспільних благ і послуг, які надаються такими громадами, а також у вигодах, які отримує від них їх населення.

ВИСНОВКИ

У дисертації уточнено теоретико-методологічні засади формування та реалізації бюджетної політики органів місцевого самоврядування та розроблено пропозиції щодо її вдосконалення. Результати дослідження дають можливість зробити наступні висновки.

1. Бюджетна політика органів місцевого самоврядування є сукупністю фінансово-економічних відносин, які проявляються у системно організованій діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до їх функціональної ролі у суспільстві, спрямованої на фінансове забезпечення потреб населення в суспільних благах і послугах на користь розвитку всього суспільства.

2. Встановлено, що відносно суб'єктів бюджетної політики слід розрізняти власну політику органів місцевого самоврядування, яка розробляється і проводиться ними самими (політика, що має здійснюватися для узгодженого розвитку на конкретній території з урахуванням місцевих умов), та державну регіональну політику, яку здійснюють державні органи влади (політика, що забезпечує дієвість бюджетної політики на місцях). На рівні регіонів України доцільно застосовувати термін “внутрішньорегіональна бюджетна політика”, перевага проведення якої належить обласним і районним радам та відповідним місцевим державним адміністраціям, тоді як регіональна бюджетна політика – це прерогатива державних органів влади і управління. Чинниками, що визначають проведення регіональної та внутрішньорегіональної

бюджетної політики, є територіальна диференціація соціально-економічних проблем усередині регіону. Соціальна основа регіональної бюджетної політики проявляється на рівні місцевого самоврядування, основою якої є інститут місцевого самоврядування.

3. Обґрунтовано ряд принципів бюджетної політики органів місцевого самоврядування: об'єктивності (означає відображення у завданнях бюджетної політики об'єктивних процесів, які відбуваються в економіці, фінансах і суспільстві); наступності (передбачає врахування завдань попереднього періоду); раціональності (полягає у якнайкращому виборі з багатьох альтернатив при визначенні цілей, завдань і пріоритетів); взаємоузгодженості (виражає органічну єдність бюджетної політики органів місцевого самоврядування за цілями, завданнями і пріоритетами, з бюджетною політикою держави); обов'язковості (бюджетна політика є обов'язковою для виконання); гласності (передбачає прозорість і підконтрольність бюджетних відносин); безпеки (має на увазі, що при її реалізації економічним та іншим інтересам громадян, суспільства і держави не буде завдано шкоди).

4. На процес формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування впливають екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні) фактори, що окреслює повноваження й можливості органів управління фінансами кожного рівня впливати на формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування і дозволяє встановлювати її пріоритети та конкретні напрями на кожному рівні. Для адміністративно-територіальної одиниці екзогенними є фактори державного впливу, оскільки місцева бюджетна політика безпосередньо залежить від тактичних і стратегічних напрямів бюджетної політики вищих органів влади. Функціональний вимір цих факторів передбачає виділення політичної, економічної, фінансової, організаційної, правової груп. Визначено, що особливістю групування ендогенних факторів є необхідність розробки заходів щодо послаблення можливих негативних наслідків їх впливу на рівні адміністративно-територіальної одиниці. Тому цю частину процесу розробки й формування бюджетної політики органів місцевого самоврядування слід розглядати як рухому, таку, що передбачає трансформацію. Ендогенними факторами бюджетної політики органів місцевого самоврядування є політичні, економічні, фінансові, природно-географічні, соціально-демографічні, правові, організаційні, кадрові, інформаційні.

5. Формування і реалізація бюджетної політики органів місцевого самоврядування визначається критеріями: нормативно-методичного забезпечення (бюджетне право і бюджетний механізм), термінів реалізації (послідовність та узгодженість етапів розробки бюджетної політики, виділення бюджетної стратегії і тактики), ієрархічності (державний, регіональний і місцевий рівень), функціональності (визначення джерел формування доходів, пріоритетних витрат бюджету, забезпечення збалансованості бюджету,

управління борговими зобов'язаннями, міжбюджетних відносин), пріоритетності (управління формуванням доходів, витрат, контроль), інституційності (повноваження владних структур, які розробляють і реалізують бюджетну політику).

6. Міжбюджетні трансферти мають як позитивні так і негативні наслідки. Серед позитивних моментів виділено: формування доходних надходжень місцевих бюджетів у кількості, що дозволяє фінансувати необхідні видатки; формування механізму надання фінансової допомоги територіям; наявність реальних важелів регулювання соціально-економічного розвитку територій. Основними негативними наслідками є те, що міжбюджетні трансферти позбавлені стимулюючих властивостей, викликають у місцевих органів влади утриманські настрої, а це у свою чергу перешкоджає розвитку їх власної ініціативи, послаблює їх вплив на економічні процеси у регіонах, призводить до недостатньої ефективності використання бюджетних коштів. Надмірна централізація коштів спричиняє недостатнє фінансове забезпечення місцевих потреб у фінансових ресурсах. Встановлено, що за існуючого порядку бюджетного вирівнювання трансферти не дозволяють істотно поліпшити стан відповідних бюджетів, а лише змінюють структуру їх доходів. З точки зору розвитку економіки територій, вагомими причинами низької результативності трансфертної (отже і бюджетної) політики слід вважати неефективну структуру трансфертів, у якій переважають дотації вирівнювання: вони призначені для вирішення поточних бюджетних проблем, а тому не сприяють довгостроковому розвитку територій і можуть певним чином стримувати його, оскільки формують пасивну поведінку органів місцевого самоврядування та низький рівень підприємницької активності не тільки у регіонах-реципієнтах, але й у регіонах-донорах.

7. Для створення більш справедливої системи формування доходів місцевих бюджетів запропоновано вдосконалити порядок зарахування податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів. Покращенню ситуації з формуванням доходної частини місцевих бюджетів сприятиме зміна існуючої системи розподілу податку на доходи фізичних осіб між місцевими бюджетами шляхом зарахування податку на доходи фізичних осіб до бюджетів сіл, селищ і міст районного значення в обсягу 50%, що розширить доходну базу цих бюджетів і послабить фінансову залежність органів місцевого самоврядування та сприятиме позитивним змінам у реалізації їх бюджетної політики.

9. Ефективне надання суспільних благ і послуг може бути забезпечене у тому разі, якщо кожний споживач оплачує вигоду, яку він від цього отримує, а якість цих суспільних благ і послуг відповідає потребам жителів території, що отримують від них вигоду. Результативність бюджетної політики органів місцевого самоврядування досягається шляхом узгодження інтересів тих економічних суб'єктів, котрі користуються певними суспільними благами і

послугами, тих, що їх фінансують, сплачуючи податки, і тих, які в особі органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування приймають самостійні рішення про їх надання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Мацюра С. І. Роль економічної політики в соціально-економічному розвитку регіонів / Т. Г. Бондарук, С. І. Мацюра // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 7 (74). – С. 135–139 (0,53 друк. арк.; особисто авторів належить 0,35 друк. арк.: узагальнено та розвинуто теоретико-методологічні засади економічної політики).

2. Мацюра С. І. Основи організації та функціонування бюджету місцевого самоврядування / С. І. Мацюра // Економіка Крима. – 2008. – №24. – С. 53–54 (0,37 друк. арк.).

3. Мацюра С. І. Оцінка трудового потенціалу як одного із ключових факторів формування та збалансованості бюджетної політики / С. І. Мацюра, О. В. Третякова // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2008. – №3 (15). – С. 50–54 (0,25 друк. арк.; особисто авторів належить 0,2 друк. арк.: розроблено рекомендації щодо вдосконалення бюджетної політики на основі її збалансованості).

4. Мацюра С. І. Трансферти в системі міжбюджетних відносин / С. І. Мацюра // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5 (95). – С. 223–229 (0,55 друк. арк.).

5. Мацюра С. І. Принципи та завдання бюджетної політики на місцевому рівні / С. І. Мацюра // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 3 (94). – С. 19–23 (0,5 друк. арк.).

6. Мацюра С. І. Проблеми формування і використання місцевих бюджетів та напрямки їх удосконалення (на прикладі м. Кривого Рогу) / І. М. Федоренко, С. І. Мацюра // Економіка: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – Випуск 262. – Т. 1. – С.224–235 (0,3 друк. арк.; особисто авторів належить 0,23 друк. арк.: визначено роль бюджету м. Кривого Рогу у виконанні зведеного бюджету України, запропоновано напрямки вдосконалення доходної та видаткової частин місцевого бюджету).

7. Мацюра С.І. Оцінка ефективності бюджетної політики на місцевому рівні / С.І. Мацюра // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2010. №4 (24). – С. 38–43 (0,5 друк. арк.).

8. Мацюра С.І. Зарубіжний досвід ведення бюджетної політики органами місцевого самоврядування / С. І. Мацюра // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2011. – №2 (26). – С. 45–48 (0,5 друк. арк.).

В інших виданнях:

9. Мацюра С. І. Оцінка ризиків підвищення результативності діяльності підприємств комунальної власності міста Кривого Рогу / С. І. Мацюра // Наука і освіта '2004: матеріали VII міжн. наук.-практ. конф., (Дніпропетровськ, 10-25 лютого 2004 р.). – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – Т. 66. Економіка підприємства. – С. 47–48 (0,19 друк. арк.).

10. Мацюра С. І. Оцінка ефективності діяльності підприємств комунальної власності / С. І. Мацюра // Україна в європейському економічному просторі: реалії та перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, (Дніпропетровськ, 22-23 травня 2006 р.). – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – Т. 1. – С. 45–47 (0,2 друк. арк.).

11. Мацюра С. І. Механізм дій щодо процесу вдосконалення міжбюджетних відносин / С. І. Мацюра // Нові обрії економічної науки: матеріали міжн. наук. студ.-аспір. конф., (Львів, 11-12 травня 2007 р.). – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – С. 183–184 (0,21 друк. арк.).

12. Мацюра С. І. Фінансовий механізм соціально-економічного розвитку суспільства / С. І. Мацюра // Напрями розвитку фінансової системи України в сучасних умовах: наук.-практ. конф., (Київ, 23-24 березня 2007 р.). – К.: НДФІ, 2007. – Ч. 2. – С. 25–29 (0,16 друк. арк.).

13. Мацюра С. І. Теоретичні засади місцевих бюджетів / С. І. Мацюра // Теорія і практика сучасної економіки: матеріали VIII міжн. наук.-практ. конф., (Черкаси, 26-28 жовтня 2007 р.). – Черкаси: ЧДТУ, 2007. – С. 475–477 (0,3 друк. арк.).

14. Мацюра С. І. Удосконалення механізму фінансової допомоги регіонам / С. І. Мацюра // Проблеми державного управління та місцевого самоврядування в умовах сучасного політичного вибору України: міжн. наук.-практ. конф., (Запоріжжя, 11-12 жовтня 2007 р.): тези доп. – Запоріжжя: ГУ “ЗІДМУ”, 2007. – Т. 3. – С. 54–55 (0,11 друк. арк.).

15. Мацюра С. І. Організаційно-економічна сутність і значення бюджетного регулювання економіки при організації міжбюджетних відносин / С. І. Мацюра, А. О. Підпанок // Економічна політика України в умовах євроінтеграції: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Кривий Ріг, 18-19 вересня 2008 р.). – Кривий Ріг: Криворізький економічний інститут ДВНЗ “КНЕУ ім. В. Гетьмана”. – 2008. – С. 68–69 (0,108 друк. арк.; особисто авторові належить 0,07 друк. арк.: визначено теоретичну сутність бюджетного регулювання).

16. Мацюра С.І. Міжбюджетні трансферти як інструмент збалансування місцевих бюджетів / С. І. Мацюра // Актуальні проблеми і прогресивні напрямки управління економічним розвитком вітчизняних підприємств: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., (Кривий Ріг, 21-22 травня 2009 р.). – Кривий Ріг: КЕІ КНЕУ, 2009. – Т. 2. – С. 156–158 (0,13 друк. арк.).

17. Мацюра С. І. Проблеми функціонування місцевих бюджетів в період фінансової економічної кризи / С. І. Мацюра, О. В. Кагдін // Особенности развития регионов Украины в новых экономических условиях: материалы I Всеукр. научн. web-конференции молодых ученых, 4 марта 2010 г. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2010. – С. 137–139 (0,12 друк. арк.; особисто авторів належить 0,08 друк. арк.: проведено оцінку функціонування місцевих бюджетів у період фінансової економічної кризи).

18. Мацюра С. І. Соціальні видатки бюджету як джерело розвитку людського капіталу / С. І. Мацюра // Фінансово-бюджетна складова в умовах трансформації економіки: наук.-практ. конф., (Київ, 26-27 квітня 2010 р.). – К.: ДННУ АФУ. – 2010. – Ч. 2. – С. 25–28 (0,23 друк. арк.).

19. Мацюра С. І. Бюджетна політика як фінансово-економічна категорія / С. І. Мацюра // Актуальні проблеми і прогресивні напрямки управління економічним розвитком вітчизняних підприємств: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., (Кривий Ріг, 24-25 травня 2011 р.). – Кривий Ріг: КЕІ КНЕУ, 2011. – Т. 2. – С. 193–198 (0,21 друк. арк.).

20. Мацюра С. І. Перспективи розвитку бюджетної політики органів місцевого самоврядування / С. І. Мацюра // Особенности развития регионов Украины в новых экономических условиях: материалы II Всеукр. научн. web-конференции молодых ученых, 3 марта 2011 г. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2011. – С. 147–148. (0,11 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Мацюра С. І. Бюджетна політика органів місцевого самоврядування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДННУ “Академія фінансового управління” Міністерства фінансів України, Київ, 2012.

У дисертації обґрунтовано наукові підходи та запропоновано практичні заходи щодо вдосконалення бюджетної політики органів місцевого самоврядування в Україні. Розглянуто генезис підходів до визначення сутності та економічної природи бюджетної політики органів місцевого самоврядування, досліджено принципи та фактори, що впливають на її формування, і функціональні аспекти.

Досліджено особливості політики формування доходів і здійснення видатків місцевих бюджетів, а також трансфертної політики у контексті завдань бюджетної політики органів місцевого самоврядування.

Розглянуто зарубіжний досвід реалізації бюджетної політики органів місцевого самоврядування, досліджено політику цих органів щодо забезпечення ефективного фінансування місцевих суспільних благ і послуг,

систематизовано пріоритетні напрями вдосконалення бюджетної політики органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: бюджетна політика органів місцевого самоврядування, місцевий бюджет, політика формування доходів місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів, суспільні блага і послуги.

АННОТАЦИЯ

Мацюра С. И. Бюджетная политика органов местного самоуправления. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – ГУНУ “Академия финансового управления” Министерства финансов Украины, Киев, 2012.

В диссертации обоснованы научные подходы к совершенствованию бюджетной политики органов местного самоуправления в Украине. Рассмотрен генезис подходов к определению сущности и экономической природы бюджетной политики органов местного самоуправления, исследованы принципы и факторы, влияющие на ее формирование, и функциональные аспекты.

Бюджетная политика органов местного самоуправления рассматривается как совокупность финансово-экономических отношений, которые проявляются в системно организованной деятельности органов местного самоуправления в соответствии с их функциональной ролью в обществе, направленной на наиболее полное финансовое обеспечение потребностей населения в общественных благах и услугах развития всего общества.

Установлено, что следует различать бюджетную политику органов местного самоуправления, которая разрабатывается и проводится ими самими (политика, которая должна осуществляться для согласованного развития на конкретной территории с учетом местных условий), и государственную региональную политику (политика, которая обеспечивает действенность бюджетной политики на местах).

Исследованы особенности политики формирования доходов и осуществления расходов местных бюджетов, а также трансфертной политики в контексте задач бюджетной политики органов местного самоуправления.

Рассмотрен зарубежный опыт реализации бюджетной политики органов местного самоуправления, исследована политика этих органов по обеспечению эффективного финансирования местных общественных благ и услуг, систематизированы приоритетные направления совершенствования бюджетной политики органов местного самоуправления.

Определены основополагающие задачи по расходованию бюджетных средств: соблюдение приоритетов бюджетной политики в среднесрочной перспективе и оптимальное соотношение бюджетных расходов и результативности предоставления общественных благ и услуг. Доказано, что эффективность расходов местного бюджета – это соотношение полученного результата и расходов бюджета территории на предоставление общественных благ и услуг, что выражается в росте показателей социально-экономического развития административно-территориального образования и благосостояния его граждан.

Ключевые слова: бюджетная политика органов местного самоуправления, местный бюджет, политика формирования доходов местных бюджетов, расходы местных бюджетов, общественные блага и услуги.

ANNOTATION

Matsyura S.I. Local Self-Government Bodies Budgetary Policy. – Manuscript.

The dissertation for the candidate of economic sciences degree's searching on speciality: 08.00.08. – Money, Finances and Credit. – SESI “Academy of Financial Management of Finance Ministry of Ukraine”. – Kyiv, 2012.

The scientific approaches are grounded in the thesis and the practical measures for the budgetary policy's improvement of self-government bodies in Ukraine are offered.

The evolution of approaches to the definition of the essence and economic nature of the local self-government bodies' budgetary policy is examined, the principles and factors, influencing its formation, and the functional aspects are investigated.

The policy's peculiarities of the profits formation and the local budgets' payments implementation and also the transfer policy in the context of the budgetary policy's tasks of the local self-government bodies are investigated.

The foreign experience of the budgetary policy's realization of the local self-government bodies is examined, the policy of these bodies, ensuring the effective financing of the local social welfares and services, the priority directions of the budgetary policy's improvement of the local self-government bodies are made systematic.

Keywords: budgetary policy of the local self-government bodies, local budget, the policy of profits formation of the local budgets, the payments of local budgets, social welfares and services.